

Hans-Henning Paetzke

Az ellenállás költőfejedelme

Nincs hát többé ő, az emberbarát és zseniális költő, a barátom, Szőcs Géza. Legalábbis nincs többé testi közelemben. De szellemi és lelki közelemben mindig is megmarad, tovább kíséri életemet. Ugyanúgy, mint Rajk László, Konrád György és egyik bátyám, akik tavaly egyetlen hét leforgása alatt árultak el halálukkal engem, bennünket, az itthagytakat. És most Géza is.

Augusztusban, születésnapj összejövetelén, csak kevés szót váltottunk. Túl nagy volt a forgatag. És természetesen folyamatosan csörgött a mobilja. A telefonálás volt a gyengéje. Nem, az erőssége! A telefon volt a köldökzsinórja a világhoz. Földrészekkel kötötte össze, és természetesen szülőföldjével, Erdéllyel. Ott, Szatmárnémetiben (románul Satu Mare, németül Sathmar, héberül és jiddisül pedig Szákmer) volt tavaly októberben *Raszputyin* című drámájának négy és fél órás magyar ősbemutatója, Sardar Tagirovsky bombasztikus és zseniális színpadra állításában. Budapest és Peking között is, ahol a verseit nemrég egymillió példányban adták ki, alkalomadtán „felforrósodtak” az éterben a műholdas vonalak. Nemrég még a kínai fővárosból hívott, tudni akarta, pontosan mikor jelenik meg németül *Ha polip szuszog Kolozsvárott* (németül: *Untergrundfürsten*) című elbeszéléskötete. Mert mindenképp látnia kell a kefelevonatot. Hát persze! De a Mitteldeutscher Kiadó tavaszra, a Lipcsei Könyvvásárra megjelenő könyvének korrektúrájával most már, sajnos, egyedül kell megbirkóznom. A felolvasásokon is csak árnyként fogsz ülni mellettem. És ügyelnem kell majd, hogy ne érzékenyüljek el túlságosan a pódiumon.

Ki volt Szőcs Géza? Melegszívű és önzetlen barát. Ismerek legalább hat embert, aki nagy hálával tartozik neki. Nem tudok róla, hogy bárkitől is viszontszolgálatot várt volna el. Rossz szót sem hallottam tőle soha senkiről. Viszont róla elítélően nyilatkozni szinte kötelező volt a liberális fősodorban.

Hűséget esküdött egy szinte Európa-szerte kiátkozott politikanak. De merem állítani, hogy sohasem hagyta magát kisajátítani. Oda akart tartozni – és mégsem. Talán Nyíró József 2012 pünkösdjére tervezett újratemetésében játszott kulcsszerepéért kapta a legélesebb szemrehányásokat. Az író közismert náci és antiszemita volt, irodalmi munkásságában viszont ennek nincs nyoma. Ebben hasonlít Louis-Ferdinand Céline francia szerzőhöz, és bizonyosan Gottfried Benn német költőhöz is. Géza nyilván úgy vélte, hogy az irodalmi mű különválasztandó a szerző közéleti szerepétől. Erről vég nélkül lehet vitatkozni. Miként arról is, hogy Géza mennyire hagyta magát befogni egy újnacionalista színezetű politika szekere elé.

Voltaképpen rejtély számomra, miként sikerült barátomnak ellenállnia, hogy a politika ne eméssze fel rendkívüli tehetségét. És ellenállt! Egyedül a COVID–19 vírus ellen nem tudott talpon maradni. Mindig azt hittem, halálos autóbalesetben fogja végezni. Mert vezetési stílusa több volt, mint szokatlan. Egyik keze a kormányon, másik a digitális noteszon, majd a telefonon, hogy halk hangon megbeszélje a következő találkozókat. Az az utazás Kolozsvárról Budapestre belém égett. Mi tagadás, halálfélelmem volt. Megesküdtem, hogy többé nem ülök be a kocsijába. Két hónapja mégis megszegtem ezt a fogadalmat. De többé már nem szeghetem meg.

És újra meg újra ugyanaz a kérdés: „*Ki volt Szócs Géza?*” A testes alkatú, az epikureus „fürgén” érkezik a Nagy Marinetti Autóval. *„Nézz ki, ott áll a kapunál vörös ponyvával letakarva az autó, kirobbanó lélegzetű kígyókhöz hasonlatos, vastag csövekkel díszített motorházával, egy bömbölő autó, ami úgy száguld, mint a kartács, és szebb, mint a Szamothrakéi Niké szobra, kormánykerekének képzelt rúdja eléri a bolygót, vágója földi pályájának körein. Ezzel az autóval foglak elvinni utazni.”* Márpedig Géza állandóan úton volt, a fantázia birodalmában kezdettől, majd később Kolozsvár és Budapest között, hol a legkülönbözőbb tevékenységek – köztük mindig az irodalom – sosem hagyták nyugodni.

Mindaz, ami személyéről elmondható, verseiből tűnik ki legjobban. De költői körvonalait kirajzolja egy Petri György-idézet

is: „*A leginkább talán Hans Magnus Enzensbergerhez hasonlít. Érzékeny szellem, de nem kritikaszter, elementáris, de minden naivitás nélkül. Ezt persze főként csak a német olvasót orientálandó mondom, hiszen mint minden valódi művész jól megkülönböztethetően önmagára hasonlít.*”

1986-ban találkoztam először Szócs Gézával, amikor svájci kényszer-emigrációja idején Münchenbe látogatott. Ekkoriban készültek az első német fordítások verseiből, főként politikai lírájából. Gyakran csak különálló sorok, melyek kiemelkedő politikai üzenetét a kortörténeti háttér világítja meg. A Romániából származó költő, Rolf Bossert öngyilkosságára *A rejtett hatalmakról* című versében ezzel az egyszerű kérdéssel reagált: „kinek a keze vethette papírra halálot?” Gyakran évek teltek el, míg a halál és a mulandóság témáira egyetemes érvényű formában, versben reflektált:

*Mikor átlép az ember
a földalatti térbe
beleolvas az Isten
a fölnyúló levélbe.*

Nyugodj békében, Géza, hűséges jóbarát!

Kinda Gabriella fordítása

Szócs Géza németül megjelent művei:

Lacht, wie ihr es versteht. Verse. Fordította Hans-Henning Paetzke. Frankfurter Verlagsanstalt, 1999

Rasputins Mission. Dráma. Fordította Hans-Henning Paetzke. Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulata és a Proscenium Alapítvány, 2019

Előkészületben:

Untergrundfürsten. Elbeszélések. Fordította Hans-Henning Paetzke. Mitteldeutscher Verlag, 2021 tavasz